

PAASTUAJA ESIMENE PÜHAPÄEV AD 2021

Mk 1:12–13 (Js 1:16–20 või 1Ms 3:1–19; Hb 2:9.17–18)

12 Ja kohe ajas Vaim Jeesuse¹ kõrbe

13 ja Ta oli kõrbes nelikümmend päeva saatana kiusata. Ja Ta oli metsloomade seas ning inglid teenisid Teda.

Sissejuhatus

Teise evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse kohaselt Barnabase, Pauluse ja hiljem ka Peetruse kaaslasena olnud Markus, kelle pärisnimeks oli Apostlite tegude raamatu järgi Johannes (Ap 12:12.25; 15:37).²

Kiriku liturgiline traditsioon ei samasta Johannes Markust evangelist Markusega, vaid näiteks Rooma Martüroloogium meenutab neid kahe erineva isikuna:

25. aprillil – «Aleksandrias püha evangelist Markuse sünnipäev. Ta oli apostel Peetruse õpilane ja tõlk; Roomas palusid vennad tal kirjutada evangeeliumi. Seda ta tegi, ja selle lõpetanud, läks Egiptusesse. Kõigepealt ta kuulutas Kristust Aleksandrias ja rajas seal koguduse; hiljem ta vahistati kristliku usu pärast, seoti köidikuisse ning piinati rängalt üle kivide lohistades. Pärast seda hoiti teda vangistuses, kus ta sai esmalt kinnitust ingli külaskäigu ja seejärel Issanda enda ilmumise läbi. Ta kutsuti taeva kuningriiki Nero kaheksandal valitsemisaastal.»

27. septembril – «Foiniikias Bybloses püha piiskop Markus, keda püha Luukas kutsub Johanneseks ning kes oli selle Maarja poeg, keda meenutatakse 29. juunil.»

Kui martüroloogiumis mainitud Nero kaheksas valitsemisaasta evangelist Markuse surma-aastana on õige ning kui Markus kirjutas evangeeliumi Roomas, siis pidi see valmima millalgi enne aastat 60. Ning kui sellele lisada pärimus, et Rooma kristlased³ palusid Markusel kui Peetruse saatjal ja tõlgil talletada kirjalikult see, mida ta oli apostlilt kuulnud, võib Markuse evangeeliumi vaadelda kui Peetruse tunnistust Jeesuse elust, kannatustest, surmast ja ülestõusmisest.

¹ Originaaltekstis siin Jeesuse nime ei kasutata.

² Nimi Ἰωάννης tuleneb heebrea nimest יוֹחָנָן või יְהוֹחָנָן ning tähendab «JHWH on armuline», «JHWH on armu andnud», «JHWH armukink». Nimi Μάρκος pärineb ladina keelest ning on tõenäoliselt seotud sõjajumaluse Marsiga.

³ Kuna Markus peab oma evangeeliumis vajalikuks selgitada mitmeid heebrea- ja arameakeelseid väljendeid ja mõisteid, oli tõenäoliselt tegemist endistest paganatest kristlastega.

Viimast kinnitab Markuse kavatsetult lihtne ja otsekohene jutustamisstiil ühes tõsiasjaga, et erinevalt teistest evangelistidest keskendub Markus vähem pikkadele jutlustele ja tähendamissõnadele ning rohkem Jeesuse tegudele, sh imetegudele.

Pidades silmas Markuse evangeeliumi tõenäolist koostamisaega ja -paika, joonistub välja ka selle sõnumi eripära: see on suunatud tagakiusatud, kannatavale ja võitlevale kogudusele. Markuse evangeeliumi ülesehitust vaadeldes on tähelepanuväärne, et kolmandiku selle mahust haarab Jeesuse maise elu viimane nädal, iseäranis Tema kannatuse ja ristisurma lugu – ning algusest peale peab Jeesus seisma silmitsi kriitikute, vaenulikult meelestatud kirjatundjate ja ka omaenda jüngrite mõistmatuse ja argusega.

Samuti algusest peale ei tee Markus mingit saladust sellest, kes Jeesus on. Raamat algab sõnadega: «Jeesuse Kristuse, Jumala Poja evangeeliumi algus.» (Mk 1:1) ning juba esimeses peatükis tuleb esile Jeesuse jumalik vägi ja olemus – sellena, kellele kuuletuvad metsloomad ja keda teenivad inglid (Mk 1:13); kelle kutsele järgnedes ollakse valmis jätma silmapilkselt maha kõik endine ja alustama uut, täiesti tundmatut elu (Mk 1:17j); kes ei õpeta mitte «nagu kirjatundjad, vaid nagu see, kellel on meelevald» (Mk 1:22); keda tunnustavad ja kelle sõna kuulavad isegi rüvedad vaimud (Mk 1:24–27).

Kuna, nagu öeldud, suur osa Markuse evangeeliumist käsitleb otsesemalt või kaudsemalt Jeesuse kannatusi ja surma (ning vastuolusid vaimuliku või ilmaliku autoriteedi kandjatega), on selge, et raamatu eesmärgiks ei ole kujutada Jeesust [vaid maise] imetegijana. Kogu oma väest ja meelevallast hoolimata näib Ta viimaks ikkagi lüüa saavat – aga just seeläbi saab Tema lugu neile, keda Temasse uskumise pärast taga kiusatakse, tõeliseks kinnituseks, sest nagu Jeesus ise ütleb, «kui keegi tahab käia Tema järel, siis ta salaku oma mina ja võtku oma rist ja järgnegu Talle» (vrd Mk 8:34).

Kui siinkohal mõelda Markuse evangeeliumi lõpu peale, siis võib-olla ei olegi see, nagu vahel arvatakse, kaduma läinud, vaid autor jättiski meelega, täiesti kavatsetult ja selge eesmärgiga otsad lahtiseks: ingel käsib naistel minna ja Issanda ülestõusmist kuulutada, nemad aga «ei öelnud kellelegi midagi, sest nad kartsid» (Mk 16:8).

Markuse evangeeliumi eesmärgiks on tunnistada Jeesusest kui tõelisest Jumala Pojast, kes on samal ajal ka tõeline inimene,⁴ kes, omades meelevalda nii inimeste kui loomade ja loodusjõudude üle, nii inglite kui kurjade vaimude üle, nii haiguste kui isegi surma üle, pidi siiski kannatama ja surema – selleks, et need, kes Teda järgivad, võiksid ka ise risti kandes ja kannatades, ülimalt tõenäoliselt koguni oma usu pärast surres, saada osa Tema võidust.

⁴ Siinkohal tasub meenutada mitmete Rooma keisrite, sh Nero poolt endale omistatud tiitlit *Divi Filii*, mida võib samuti tõlkida «jumala poeg».

See võit – lõplik võit – võib küll praegu veel inimsilme eest varjul olla (võib-olla just seetõttu ei kõnele Markuse evangeelium algselt midagi ülestõusnud Jeesuse ilmutistest), ent on sama kindel ja reaalne nagu kõik need lood, mida Markus on Peetruse kui neid oma silmaga näinu jutustuste põhjal vahendanud. Oluline on mitte usku kaotada, vaid kindlaks jääda, Jeesuse kuulutatud ja Temas teostunud evangeeliumist osa ja aru saada ning seda ustavalt tunnistada.

Selle kinnitusega sobitub hästi ka Markuse evangeeliumi praegune, tõenäoliselt teiste evangeeliumide põhjal hiljem kokku pandud ja lisatud lõpp, milles julgustatakse nii Jeesusesse uskuma kui sellest usust tunnistust andma sõnadega (ühtlasi uskmatuse või usust äralangemise eest hoiatades): «Kes usub ja on ristitud, see päästetakse, aga kes ei usu, mõistetakse hukka. Kuid uskujaid saavad sellised tunnustähed: minu nimel ajavad nad välja kurje vaime, räägivad uusi keeli, tõstavad paljaste kätega üles mürkmadusid, ning kui nad jooksid midagi surmavat, ei kahjustaks see neid; haiged, kellele nad panevad käed peale, saavad terveks.» (Mk 16:16–18)

Keelelisi märkuseid

Kohe – sõna εὐθὺς koosneb adverbiaalsest eesliitest εὖ – «hea», «hästi» – ja verbist τίθημι – «asetama», «paigutama», «seadma» – ning seda võiks kõige täpsemalt tõlkida sõnaga «otsejoones», samuti «otsekohe», «otsemaid».⁵

Ajas – ἐκβάλλει – «ajab».⁶ Sõna ἐκβάλλω koosneb seestütlevast eessõnast ἐκ ning verbist βάλλω – «viskama», «heitma», «pilduma», «pillutama», «paiskama» – ning tähendab sõnasõnalt «välja heitma», «välja viskama».⁷

Vaim⁸ – τὸ πνεῦμα – sõna πνεῦμα tuleneb verbist πνέω – «hingama», «puhuma» – ja tähistab sarnaselt heebrea sõnale נְפִיחַ nii vaimu, tuult kui ka hingeõhku.

Kõrbe – εἰς τὴν ἔρημον – sõna ἔρημος tähendab «üksildane», «üksik», ka «asustamata», «tühi».⁹

⁵ 1739. aasta Piiblis: «seddamaid»; 1989. aasta Uue Testamendi tõlkes: «kohemaid».

⁶ Viimases eestikeelses redaktsioonis (ja ka EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus) on originaalis kasutatud oleviku ajavorm tõlgitud tihtipeale lihtminevikuks. Tegemist on väga kahetsusväärse stilistilise eksimusega, kuna oleviku kasutamine taolistes kohtades on oluline jutustuse dünaamika tajumiseks. Nii 1968. aasta kui 1989. aasta tõlgetes (nagu ka vanemates) on oleviku ajavorm enamasti säilitatud.

⁷ Evangeeliumid kasutavad seda sõna muuhulgas kurjade vaimude väljaajamisest kõneldes. On tähelepanuväärne, et Matteus ja Luukas kasutavad samast sündmusest kõneldes märksa «rahumeelsemaid» sõnu ἀνάγω – «üles viima/juhtima» (Mt 4:1) – ja ἄγω – «viima/juhtima» (Lk 4:1).

⁸ 1739. aasta Piiblis ja 1968. aasta piiblitõlkes: «pühha Vaim» resp. «Püha Vaim».

⁹ Siit tuleneb ka eesti keeles tarvitav võõrsõna «eremiit» – «üksiklane», «erak».

Saatana kiusata – περιαζόμενος ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ – sõnasõnalt «kiusatuna saatana all». Sõna περιάζω tähendab «läbi katsuma», «proovima», «proovile panema», ka «kiusama», «kiusatusega ahvatlema». Sõna või nimi Σατανᾶς – saatan – tuleneb heebrea sõnast יָצַו ja tähendab «vastane», «vastaline», «vaenlane» («hingevaenlane»).

Ja Ta oli metsloomade seas – καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων – võiks tõlkida ka «ja oli koos metsloomadega». Sõna θηρίον on sõna θήρ – «metsloom», «uluk» – deminutiiv, niisiis sõnasõnalt «[mets]loomake», millega Ilmutusraamatus tähistatakse ka Kristuse ja Tema omade vastu sõdivaid metsalisi.¹⁰

Inglid – οἱ ἄγγελοι – sõna ἄγγελος tähendab «sõnumitooja», «ingel».

Teenisid – διηκόνουν – sõna διακονέω tähendab «teenima», «teenindama», «ümmardama», «aitama», «hoolitsema».¹¹

Sisuline analüüs

Markuse evangeelium üleüldiselt, eriti aga selle esimene peatükk, on üsna napisõnaline ja, kui sellist sõna sobib antud kontekstis kasutada, äkiline.¹² Nagu sissejuhatuses nimetatud, ei tee Markus algusest peale mingit saladust sellest, kes Jeesus on – ja Jeesus ise ei tee Markuse evangeeliumis läbi mingit «arengut». Kui Matteuse ja Luuka käsitlest Jeesuse kõrbekiusatustest võib (kindlasti teatavate mööndustega) mõtestada ettevalmistusena Talle antud missiooni täitmiseks, siis Markuse ülimalt napp kirjeldus on mõistetav pigem konteksti loomisena ja sissejuhatava lühikokkuvõttena Jeesuse missioonist: Ta on tulnud selleks, et seista «metsloomade ja inglite vahel» ning võita Saatan.

Kõrbekiusatuste õigeks mõistmiseks on vaja meeles pidada, et need järgnevad vahetult Jeesuse ristimisele. Jeesus laskis end Johannesel ristida mitte enda, vaid inimeste pärast, keda Ta on päästma tulnud. Mitte Jeesus ei vajanud Johannese kuulutatud meelearandust pattude andeksandmiseks, vaid seda vajab langenud inimkond: ennast ristida lastes näitas Jeesus, et Ta on tulnud inimkonna pattu enda peale võtma ja ennast patuste lunastuseks ohvriks andma.

Kuigi Markus ei ütle otse välja, et Jeesus kõrbes paastus, ei jäta ei kõrbes viibimise aeg – nelikümmend päeva – ega ka koht ise selles mingi kahtlust: tegemist on enda inimeste eest meelearandusristimisega ristida laskmisest otseselt tuleneva patukahetsusaktiga.

¹⁰ 1739. aasta Piiblis on ka siin: «metsaliste»; 1968. aasta piiblitõlkes: «metselajate».

¹¹ Siit on pärit ka sõna διάκονος – «diakon», «abiline», «hoolekandja». 1989. aasta Uue Testamendi tõlkes: «ümmardasid».

¹² Siin võib näha ka teatavat seost sellega, et evangelist Markuse sümboliks on lõvi.

Kõrb – üksildase, veeta, viljatu paigana ning kurjade vaimude eluasemena – tähistab ühtaegu nii langenud inimkonna olukorda kui ainsat väljapääsu sellest: võita vaenlane seal, kus ta on kõige tugevam;¹³ mitte leppida tema tõrjumisega ta oma piiridesse, vaid minna, vangistada ja alistada ta tema oma peakorteris (vrd Mk 3:27). Siin saab nähtavaks seegi, et Jeesus ei ole «vägevam» mitte üksnes Ristija Johannesest (Mk 1:7), vaid Ta ongi Vägevam *par excellence*.

Seda kinnitab ka Markuse evangeeliumis esimesena mainitud tunnustäht, mille Jeesus varsti pärast kõrbest lahkumist teeb: rüveda vaimu väljaajamine Kapernauma sünagoogis (Mk 1:21–28), kusjuures tolele demonile (nagu ilmselgelt ka saatanale kõrbes) ei ole mingi saladus, kes Jeesus on ja milline on Tema missioon: «Mis on meil asja Sinuga, Jeesus Naatsaretlane? Kas Sa oled tulnud meid hukkama? Ma tean, kes Sa oled: Jumala Püha!» (Mk 1:24)

Nelikümmend päeva, mis Jeesus kõrbes veetis, tuletavad meelde Moosese nelikümmend päeva ja ööd kestnud viibimist Jumala mäel, kus ta võttis vastu Issanda Seaduse (2Ms 24:18), samuti prohvet Eelija neljakümne ööpäeva pikkust matka läbi kõrbe Hoorebini, kus Jumal ennast talle ilmutas (1Kn 19:8). Aga kindlasti ka Iisraeli rahva neljakümneaastast kõrberännakut, mis sümboolselt kujutab iga inimese eluteed, ning vähemalt sama olulisena – eriti meelearanduse, patukahetsuse ja paastumise kontekstis – prohvet Joonat, kelle kuulutus Niineve rahvale oli: «Veel nelikümmend päeva ja Niineve hävitatakse!» (Jn 3:4)

Nelikümmend päeva ja nelikümmend ööd keetsid ka suure veeuputuse aegne vihmasadu (1Ms 7:12) ning sellele järgnenud vee tõusmine (1Ms 7:17) ja taas alanemine (1Ms 8:6). Veeuputus omakorda viitab ristimisele, mis «ei ole lihaliku rüveduse kõrvaldamine, vaid hea südametunnistuse taotlemine Jumalalt Jeesuse Kristuse ülestõusmise kaudu» (1Pt 3:21).

Markus ütleb, et kohe pärast ristimist ajas Vaim Jeesuse kõrbe. Eestikeelne tõlge jääb siin originaaliga võrreldes jõuetuks, pigem võiks Markuse napolisõnalise, ehk äärmiselt jõulise sõnumi anda edasi sõnadega: «Ja otsejoonelt (s.t otse ristimiselt, ilma mingi hingetõmbepausita) paiskab Vaim Ta kõrbesse.» See oli Jeesuse ristimise vahetu, otsene tagajärg – või õigemini sisuliselt sama, mis ristimine. See oligi see, milleks Jeesus tuli: nagu juba öeldud, et olla inglitest teenituna metsloomade seas ning – tõelise Jumala ja tõelise inimesena, sest sellele nood inglid ja metsloomad ilmselt vähemalt osaliselt viitavad – võita ennast inimeste eest ja asemel loovutades saatan ning tema meelevald ja «kuningriik».

¹³ Siin on kohane mõelda Matteuse ja Luuka kirjeldusele Jeesuse kõrbekiusatustest: kurat ründab inimest omakorda seal, kus ta on kõige nõrgem ja haavatavam: esmaste loomuvajaduste, aga samuti rikkuse-, võimu- ja kuulsuseihaluuse kaudu.

Milles seisnesid Jeesuse kiusatused, seda Markus siinkohal ei ütle. Aga ta osutab sellele hiljem. Mk 8:33 võime lugeda, kuidas Jeesus nimetab Teda kannatuste ja surma ettekuulutamise pärast noomida võtnud Peetrust saatanaks¹⁴, ning sarnasele kiusatusele – ilma küll saatanat nimetamata – viitab ka Jeesuse Ketsemani aia palve kirjeldus (Mk 14:34jj).

Niisiis võib arvata, et saatan üritas Jeesust veenda sellesamas, milles Peetrus ja Tema oma inimlikult nõder liha¹⁵: et Ta ei võtaks enda peale inimeste pattu, kannatusi ega surma, mis tähendanuks Talle antud missioonist loobumist – mitte seetõttu, et Jumal ei võiks inimkonda kuidagi teisel viisil päästa, vaid seetõttu, et Jeesus oleks seeläbi öelnud lahti oma solidaarsusest, oma täielikust ühekssaamisest patuse inimkonnaga (kõiges peale patu – vrd Hb 4:15).

Nagu juba nimetatud, osutab Jeesuse asetamine metselajate ja inglite vahele nii Tema olemusele, Ta kahele loomusele ühtaegu tõelise Jumala ja tõelise inimesena, kui ka Tema missioonile võita saatanat («metsalise» – vt vastavat keelelist märkust) meelevald ning kehtestada Jumala kuningriik. Siin võib näha aga muidki tähendusi, muuhulgas viidetena taolistele Vana Testamendi kohtadele nagu Js 35:9 ja Js 43:20, mille kreekakeelses tõlkes kasutatakse sarnaselt Mk 1:13-le sõna θηροίον – «metsloom».

Mõlemad prohvet Jesaja kirjakohtad kõnelevad Issanda poolt Tema rahvale töötatud lunastusest ja imelisest tulevikust, mõlemas on juttu kõrbest, mille Jumal muudab viljakaks veeallikate maaks, kus kas üldse ei ole «murdjaid kiskjaid» või kus «metsloomadki» austavad Issandat.

Samuti võime näha äärmiselt kõnekat seost pattulanguse looga: inimene, esimene Aadam, elab Jumala poolt talle kingitud külluses, naudingute aias, sest just seda tähendab heebrea sõna אֵדֶן – «Eeden». Ta elab loomade keskel, kes on talle kuulekad, sest «kuidas inimene iga elavat olendit nimetas, nõnda pidi selle nimi olema» (1Ms 2:19) – nad ei tee talle ega tema neile kahju ega kurja (vrd ka tulevase õndsuse ettekuulutustega Js 11:9 ja Js 65:25). Jumal on andnud talle toiduks kõik aia puud peale ühe – selle, millest söömine toob endaga kaasa kurja¹⁶.

Jeesus on täiesti vastupidises olukorras – see, et Vaim paiskab Ta sellesse, tähendab tegelikult, et Ta ise vabatahtlikult paneb ennast sellesse olukorda: külluslike naudingute

¹⁴ Viimases eestikeelses tõlkeredaktsioonis on sõna «saatan» kahetsusväärse kombel asendatud ilmselt tõlkena mõeldud, aga teksti teravuse seisukohalt väga ebaõnnestunud vastega «vastupanija».

¹⁵ Vrd siinkohal Hb 2:14–18; 4:15; 5:7j.

¹⁶ Siinkohal tasub meeles pidada, et sõna אֵדֶן ei tähista heebrea keeles mitte ainult teadmist millestki, vaid ka sellest osasaamisest, ning et hoolimata sellest, et keelatud vili kasvas «hea ja kurja tundmise puul», ei lisanud sellest söömine mitte midagi juba olemas olnud heale, sest «Jumal vaatas kõike, mis Ta oli teinud, ja vaata, see oli väga hea» (1Ms 1:31), küll aga päästis valla hävitava kurja.

aia asemel leiab Ta ennast tühjast, viljatust kõrbest; kuulekate jumalaloomade asemel seisab ta vastamisi metsalistega; kõigist aia puudest söömise asemel kannatab Ta nälga. Ainus, mis sarnaneb Eedeni aia loole, on see, et too «kõigist kavalam» tegelane, kellel õnnestus ahvatleda langusele esimene Adam, üritab sedasama ka teisega. Teadagi oli see üritus lootusetu – küllap seda taipas ka saatan ise –, aga sellegipoolest ei jätnud ta katset tegemata.¹⁷

Huvitav on võrrelda nende kahe loo tagajärgi, iseäranis seoses inglitega, keda mainitakse nii esimeses kui teises. Pärast esimese Aadama lüüasaamist Eedenis pani Jumal rohuaeda ja elupuu juurde viivat teed valvama keerubid ja tuleleegina sähviva mõõga, et inimene «oma kätt ei sirutaks ega võtaks ka elupuust ega sööks ega elaks igavesti» (1Ms 3:22–24). Teine Adam aga võis metsloomadegi seas elades kogeda inglite teenimist – ning me teame, et Tema lunastava ohvrisurma tulemusena sai ristipuust elupuu, mille viljast on luba süüa kõigil, kes selle juurde tulevad.

Veelgi enam, ühendades endas nii inimese kui Jumala – seistes Vahemehena «metselajate ja inglite vahel»¹⁸ – annab Jeesus Jumala ja seeläbi ka vähemalt osaliselt oma jumalanäolisuse ja järelikult ka tõelise inimlikkuse kaotanud inimkonnale võimaluse taas tõelisteks, Jumala näo järgi ja Tema sarnaseks loodud inimesteks ning isegi Jumala enda lasteks saada.

Püha Vaim – s.t Jeesuse oma Vaim – paiskab Ta kõrbesse, kurjade vaimude elupaika, otse lõvikoopasse¹⁹ – Tema jaoks saab sellest aga paik, kus Ta võidab nii tõelise metsalise enda kui alistab ning muudab koguni kuulekaks ja malbeks kõik seni toda suurt metsalist teeninud «loomakesed» (vt keelelist märkust sõna θηρίον kohta). Paigast, mis parimal juhul kasvatab kibuvitsu ja ohakaid (vrd 1Ms 3:18), saab sisuliselt taas Jumala aed, milles inglid ei ole enam surmava tule mõõgaga ähvardavad valvurid, vaid «teenijad vaimud, läkitatud abistama neid, kes ükskord pärivad pääste» (Hb 1:14).

Tõsi, väliselt ei muutu midagi, ka mitte pärast seda, kui kõik, millele Jeesuse kõrbes viibimine viitab – Tema kannatused, surm ja ülestõusmine ning seeläbi saavutatud võit kuradi, patu ja surma üle –, on teoks saanud. Võitlus kestab edasi, ja nii on Jeesuse heitlus saatanaga, ühes selle juurde kuuluvate kiusatustega, märgiks sellestki, mis Tema jüngreid ees ootab – ning ainsaks järgimist väärivaks eeskujuks sarnastes olukordades.

¹⁷ Võib-olla on siin mingi paralleel inimestega, kes ennast ise mitmesugusel viisil hävitavad, samal ajal selgelt teades, et nad ei peaks seda tegema.

¹⁸ Sellele, et Markuse poolt nimetatud metsloomad võiksid sümboolselt tähistada ka inimesi või langenud inimkonda, annab kinnitust püha Gregorius Suur, kes ühes oma jutluses ütleb: «Inimesel on midagi [ühist] kõige looduga. Nii ühendab teda kividega [olemas] olemine, puudega elamine, loomadega tajumine, inglitega mõistmine. Niisiis, kui inimesel on midagi ühist kõigi loodutega, siis teatud viisil ta on kõik loodu.» (Homilia XXIX in Evangelia)

¹⁹ Vrd 1Pt 5:8: Teie süüdistaja, kurat, käib ringi nagu mõirgav lõvi, otsides, keda neelata.

Jutluseks

Paastuaja esimese pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Jeesus – kiusatuste võitja». Sissejuhatuses öeldakse: «Pühapäeva evangeelium räägib sellest, et saatan ahvatles Jeesust loobuma oma kutsumusest, kuid Kristus võitis saatana kiusatused. Kiusaja ei jäta ka täna meid rahule, kuid meie abi on Kristus, kiusatuste võitja.»

Pühapäeva traditsiooniliseks ladinakeelseks nimeks on *Invocabit* – «Ta hüüab mind appi» (tulevik) – või luterliku tava järgi *Invocavit* – «Ta on mind appi hüüdnud» (täisminevik). Nimetuse aluseks on missa vanakiriklik algussalm: «Ta hüüab mind appi ja ma vastan temale; mina olen ta juures, kui ta on kitsikuses, ma vabastan tema ning teen ta auliseks. Pika eaga ma täidan tema.» (Ps 91:15j)

Arvatavasti tuleneb algussalmi ja sellega ka pühapäeva nime valik vanakiriklikus Evangeeliumis (Mt 4:1–11) kiusaja poolt teise kiusatuse puhul tsiteeritud psalmisalmist: «Sinu pärast käsib Ta oma ingleid ja nemad kannavad sind kätel, et sa oma jalga vastu kivi ei tõukaks.» (Ps 91:11j, tsiteeritud Mt 4:6 järgi). Lisaks võib siin näha aga sissejuhatust kogu paastuajale, mille oluliseks osaks on enda läbikatsumine selleks, et Kristusele toetudes ja Tema eeskuju järgides olla valmis kindlalt vastu seisma kõigile kurja kiusatustele.

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on kolmanda lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks kas Issanda kutse Iisraelile (Js 1:16–20) parandada meelt ja pöörduda tagasi Jumala juurde, kes võib pesta maha kõik oma rahva patud, või nagu esimesel lugemisaastal pattulanguse lugu (1Ms 3:1–19). Mõlemad on hästi seostatavad pühapäeva Evangeeliumiga.

Epistlik (Hb 2:9.17–18) on kuulutus suurest ülempreestrist Jeesusest, kes on saanud kõiges vendade sarnaseks ning ise kiusatuna kannatades ja surres päästnud need, kes on kurjast kiusatud ja patu tõttu surmale allutatud. Ka Epistel on hõlpsasti seostatav Evangeeliumiga, kuid nii lugupidamisest teksti vastu kui parema arusaamise huvides oleks soovitatav lugeda mitte ainult lugemiskavas nimetatud valitud salmid, vaid kogu lõik (Hb 2:9–18) algusest lõpuni.

Jutluse võib üles ehitada näiteks järgmiste punktidenä:

1. Nii Jeesuse ristimine kui Tema kõrbekiusatused kõnelevad sellest, milline oli Tema missioon: Ta tuli, et saada üheks meie, langenud inimestega, kõiges peale patu; et meie eest kannatada ja surra, meid seeläbi lunastada ja meile oma ülestõusmise väes igavene elu kinkida.

2. Paastumine tähistab eeskätt oma patu äratundmist, selle kahetsemist ja otsustavat meeleparanduse teele asumist. Jeesus seda ei vajanud, Ta võttis selle enda peale meie pärast ja asendavalt meie eest. Inimene ei saa ennast ise lunastada. Inimene, ei üksikisikuna ega kogu inimkonnana, pole suuteline ennast kurja ega patu orjusest vabaks kiskuma, vaid laseb kiusatusel – ning seeläbi ka patul ja surmal – üha ja üha enda üle võimust võtta.²⁰ Ainus, kes võib meid «sellest surma ihust lahti osta» (vrd Rm 7:24) on Jumal ise Kristuses.
3. Kristus on ainus tõeline Vahemees Jumala ja inimeste vahel. Ta on meid lunastanud ja Ta on meie ainus päästeloetus. Ühtlasi on Ta meile nii eeskuju kui julgustus kõigis meie peale tulla võivates kiusatustes ja katsumustes. Temas on saatan, too metsaline, juba võidetud – aga ainult Temas, s.t me ei saa saatanale vastu astudes toetuda omaenda jõule, vaid üksnes Kristusele.²¹ See teadmine ei peaks meid aga kuidagi muserdama, vaid vastupidi, julgustama, sest see, kes on meis, «on suurem sellest, kes on maailmas» (1Jh 4:4).

²⁰ Vrd Jk 1:14j: Igaüht kiusab ta enese himu, ahvatledes ja peibutades. Kui seejärel himu on viljastunud, toob ta ilmale patu, aga täideviidud patt sünnitab surma.

²¹ Nagu isegi peaingel Miikael, kes ütleb kuradiga võideldes talle: «Issand sõidelgu sind!» (Jd 1:9)